

Irak: eindafrekening of begin aanpak schurkenstaten?

De Iraans-Russische samenwerking en het Iraakse dilemma

drs. Cyril Widdershoven*

Inleiding

De laatste ontwikkelingen in de VN-Veiligheidsraad hebben Irak even wat lucht gegeven. Toch kan de harde oproep van president Bush aan de wereld om Irak en de wereld te verlossen van het regime van Saddam Hussein niet worden weggeschoven. De vs hebben tijdelijk wat water bij de wijn gedaan, maar minister van Buitenlandse Zaken Colin Powell maakte al duidelijk dat de vs, en mogelijke bondgenoten, zich het recht behouden militair op te treden. Het Midden-Oosten, met name de Perzische-Golfregio staat voor een kritieke periode. Een hernieuwde militaire confrontatie met Irak zal deze keer regionale geostrategische destabilisatie tot gevolg hebben. De inzet van onconventionele wapens behoort tot de reële mogelijkheden. Het einde van Saddams Ba'ath-regime zal bloedig zijn. In veel analyses wordt de regionale constellatie echter totaal vergeten. In dit artikel zullen de regionale constellatie, de toenemende Arabisch-Iraanse samenwerking en de voortdurende proliferatie van ABC-wapensystemen worden toegelicht. Zonder inzicht in deze materie bestaat de kans dat de vs, en het Westen, weer een doos van Pandora opentrekken zonder zich hiervan bewust te zijn.

* De auteur is Midden-Oostenspecialist en militair-strategisch analist, en eigenaar van Global Energy Security Analysis (GESA) www.gasandoil.com/gesa.

11 september

De aanslagen van 11 september 2001 in de Verenigde Staten moeten worden beschouwd als een breuk met oude waarden en normen, vooral voor de internationaal militair-strategische verhoudingen. De politieke verhoudingen en bilaterale relaties tussen de vs, Rusland en de meerderheid van de andere spelers op het wereldtoneel zijn veranderd. De strijd tegen het internationaal terrorisme is een zaak van levensbelang geworden. Echter, de transatlantische gemeenschap is geconfronteerd met oplopende meningsverschillen over de doelstellingen van deze nieuwe internationale strijd. Moet men zich vooral richten op de strijd tegen Al Qa'ida, waarbij met name de achterliggende problemen, de financiers en militaire krachten achter het internationaal terrorisme, moeten worden aangepakt. In het laatste SIPRI *Yearbook 2002* wordt hier diep op ingegaan. Er wordt tevens aangegeven dat de internationale strijd, volledig ondersteund door de VN-Veiligheidsraad, de Verenigde Staten en NAVO, al op een mislukking is uitgelopen.

De noodzaak voor een eensluidende internationale aanpak voor de dreiging van het terrorisme en de zogenoemde schurkenstaten, heeft nog steeds niet geresulteerd in een globale aanpak, door iedereen ondersteund. Aan vier voorwaarden zal moeten worden voldaan om een internationaal veiligheidssysteem op poten te

zetten. Ten eerste zal de rol van het internet in de voortschrijdende globalisatie van politieke, economische, militaire, technische en financiële factoren moeten worden geanalyseerd.

Ten tweede heeft men te maken met het feit dat de meerderheid van de staten in de wereld niet in staat is hun eigen territorium effectief te controleren, laat staan te beveiligen. Het laatste heeft al veelvuldig geresulteerd in zogenoemde veilige havens voor terroristen en militaire despoten, zoals in Jemen, Soedan en Irak.

De derde factor van betekenis is de moeilijkheid om het verschil te duiden tussen interne (binnenlandse) en externe (buitenlandse) veiligheid. Deze factor speelt in toenemende mate een rol van betekenis in de Arabisch-Islamitische wereld.

De vierde factor betreft de opkomst van niet-militaire aspecten binnen de staatsveiligheid.

Al deze factoren zijn van toenemend belang in de militair-strategische constellatie van het Midden-Oosten, Noord-Afrika en Centraal-Azië. De implosie van de centralistisch gestructureerde Sovjet-Unie, de opkomst van nieuwe staten zonder nationale historische banden, culturele verbondenheid of economische (regionale) structuren, heeft een zwart gat veroorzaakt in het bestaande bipolaire internationale systeem. Tot de aanslagen in de vs werd dit niet echt onderkend. Het verval van de Sovjet-Unie, de strijd tegen Saddam Hussein en Iran werden veelal gezien als op

zichzelf staande geostrategische feiten. Een causaal verband tussen deze ontwikkelingen, de oplopende regionale spanningen, groei van het internationaal terrorisme en proliferatie van NBC-wapens werd niet gelegd. Deze fout, dit hiaat in het geostrategische denken van het Westen, moet nu worden onderkend en geïntegreerd in een nieuw strategisch theoretisch kader.

Internationaal terrorisme

De aanslagen in de vs, de terroristische aanslagen tegen Duitse toeristen in Tunesië (Djerba), de oplopende spanningen binnen de Israelisch-Arabische verhoudingen, en de toenevende activiteiten van fundamentalisten en terroristische organisaties binnen Europa, hebben de realiteit van vandaag op de mat van Brussel neergelegd. De verdeling van taken en diensten in de strijd tegen proliferatie en terrorisme zal moeten worden bediscussieerd tussen de vs en de EU.

De mogelijke rol van een *European Defense and Security Policy* (EDSP) zal moeten worden heroverwogen. De oude taken, zoals vastgelegd in 1999 tijdens de Europese Vergadering in Helsinki, zijn niet meer toereikend. Deze 'Petersburgtaken' zijn verouderd, de nieuwe realiteit vraagt om een beter toegerust, effectiever en flexibeler militair apparaat.

De voortschrijdende confrontatie – gevoed door het streven van de vs en Groot-Britannië om een einde te maken aan het regime van Saddam Hussein – tussen het Westen en het Midden-Oosten lijkt op een directe

militaire strijd uit te lopen. De vraag hierbij is echter wat de precieze redenen zijn voor een militaire actie tegen de zogenoemde 'As van het Kwaad' (Irak, Iran en Libië).

Rusland, Iran en Irak

Niet alleen de herbewapeningspolitiek van bovengenoemde Arabisch-Perzische staten veroorzaakt angst en vrees in het Westen, de rol van Rusland blijkt de laatste maanden tevens cruciaal. In de westerse media, politiek en discussies is veel aandacht geschonken aan de ondertekening van een nieuw samenwerkingsakkoord met Rusland, de zogenoemde *NAVO-Rusland Council*. De formule 19+1 geeft hoop op een nieuwe militair-politieke constellatie in Europa en mogelijk in de wereld. Toch is hierbij sprake van een duidelijke onderschatting van de huidige geostrategische constellatie, de opkomende problemen en de rol van het Midden-Oosten, het terrorisme en Rusland.

Het laatste bezoek van de Iraanse president Khatami aan Rusland is niet door veel strategen, militairen en politicologen opgepakt als een mogelijke verschuiving van de militair-strategische verhoudingen. De groeiende samenwerking tussen Iran (Irak) en Rusland begon al vele jaren geleden.¹ De aanslagen in New York leverde beide partijen extra mogelijkheden hun regionale samenwerking, ten opzichte van Centraal-Azië, te continueren en te versterken. Al in 2001 maakten diverse bronnen veelvuldig melding van de toenemende militair-economische samenwerking van de twee schurkenstaten in het Midden-Oosten (Iran en Irak) en hun grote noorderbuur Rusland.

De gevolgen van de aanslagen, de wereldwijde oproep tot een oorlog tegen het terrorisme heeft tot vreemde en ook gevaarlijke, coalities geleid. De status quo, opgeroepen door de internationale strijd tegen Al Qa'ida, heeft landen als Iran, Libië en Syrië de mogelijkheid gegeven hun vleu-

gels uit te slaan, onder het mom van een internationaal verbond tegen het terrorisme.

Hierbij werd door de meerderheid van de westerse landen direct vergeten dat de financiers van deze organisatie(s) veelal uit deze landen (zoals Saoedi-Arabië) komen. Tevens werden er grote mogelijkheden gecreeërd voor diverse niet-westerse landen, zoals Rusland, China, Pakistan en India, om hun contacten met deze groep schurkenstaten te verdiepen.²

Khatami en Poetin

Het laatste bezoek van Khatami aan Poetin was een voortzetting van een hechte samenwerking tussen islamitische landen en de Russische republiek. Het belangrijkste resultaat van dit bilateraal diplomatiek offensief was een zeer uitgebreide militair-strategische samenwerking, vooral op het gebied van conventionele wapens, nucleaire technologieën en rakettechnologie. Iran staat al sinds jaren op de derde plaats als het gaat om export van Russische wapens en technologie (achter China en India). Deze nieuwe defacto alliantie tussen Iran en Rusland zal resulteren in een duidelijke versterking van het militaire potentieel van de Iraanse strijdkrachten.

Direct resultaat zal niet alleen een versterking van de Iraanse steun aan het terrorisme zijn, maar tevens een bedreiging van de positie van Amerikaanse (en westerse) belangen in de Perzische-Golfregio. De mogelijkheid dat Iran nu, met behulp van Rusland, in het bezit komt van intercontinentale ballistische raketten (ICBM's) met een mogelijke nucleaire lading en andere geavanceerde wapensystemen, betekent een directe destabilisatie van de regionale militair-strategische constellatie. De mogelijkheid om je eigen dreiging te verspreiden is een directe aantasting van de veiligheid van buurstaten.

Sinds een aantal jaren heeft Moskou de westerse vragen naast zich neerge-

¹Larry James, 'Russia/US/Iran', *FAS News*, Federation of American Scientists, November 23, 2000; or 'Russia confirms intent to resume military-technical cooperation with Iran', *Interfax*, 23 november 2000.

²Deze week kwam zelfs naar buiten dat Groot-Britannië zich mogelijk heeft schuldig gemaakt aan het exporteren van *dual-use* materieel, voornamelijk beryllium, dat een van de grondstoffen is bij het maken van nucleaire wapens; *Middle East Newline* (www.menewline.com), Vol. 2, No. 37, week of September 30, 2002 en *British Broadcasting Cooperation* (BBC).

legd.³ De protesten over de Russische verkopen van geavanceerde wapensystemen aan Iran; vooral de verkoop van technologie die daadwerkelijk kan worden ingezet bij de ontwikkeling van nucleaire wapens of andere massavernietigingswapens, zijn genegeerd. Tijdens de laatste ontmoeting tussen Poetin en Khatami zijn voornamelijk akkoorden getekend over de levering van Russische SAM's,⁴ een volgende stap in het Iraanse NBC-programma.

Al sinds 1994 heeft Rusland haar militaire betrekkingen met Iran versterkt. Iraanse regeringsvertegenwoordigers maakten de eerste contacten met de desbetreffende Russische ministeries en legerafdelingen. Tevens werden er contacten gelegd met Russische geleerden en ambtenaren die werkten in de nucleaire en raketontwikkelingsafdelingen van het post-Sovjet militaire complex. Op dat moment ging het om opdrachten van niet meer dan \$25 miljoen.

Nadat de Verenigde Staten, onder leiding van vice-president Al Gore, de druk op de Russen hadden opgevoerd, werd er samen met de Russische premier Victor Chernomyrdin op 30 juni 1995 een overeenkomst gesloten om NBC-leveranties aan Iran tegen te gaan. Rusland verklaarde hierbij alleen maar conventionele wapensystemen te leveren, zoals al was afgesproken in het in 1989 getekende Sovjet-Iraanse wapenakkoord. Moskou verklaarde tevens geen systemen te leveren die een aantasting zouden betekenen van de regionale militaire balans, waarbij de laatste leveranties zouden plaatsvinden voor het einde van 1999.

Echter, met een totaal van \$4 miljard aan wapenverkoop neemt Iran nu de derde plaats in op de lijst van Russische militaire klanten. Het gaat hierbij vooral om de volgende wapens: drie Kilo-klasse onderzeeërs, acht Mig-29 gevechtbommenwerpers, tien Su-24 gevechtbommenwerpers en honderden tanks en APC's.

Tevens heeft het Russische ministerie van Nucleaire Industrie – in samen-

werking met de geaffilieerde bedrijven – technologie en een aantal uraniumverrijkingmachines aan Iran geleverd, terwijl de Russen nog steeds werken aan de nucleaire reactor in Busher, welke in 2003 gereed moet zijn.

De technologie die hierbij gebruikt wordt kan worden aangewend voor het bouwen van een nucleair wapensysteem. Moskou heeft tevens toestemming gegeven en actief bijgedragen aan de verkoop van technologie die gebruikt is bij de bouw van de SS-4 middenlange-afstandsraket (IRBMs). Russische en andere (voormalige Sovjetrepubliek) technici hebben geholpen bij de ontwikkeling van de Iraanse Shahab-3 IRBM die een bereik heeft van 1200 kilometer en dus in staat is om bijna alle gewenste doelen in het Midden-Oosten (zoals Saoedi-Arabië en Israël) te raken.⁵

De Russisch-Iraanse samenwerking is geïntensiveerd na de verkiezing van Vladimir Poetin als nieuwe Russische president, en de afwijzing van het uit 1995 daterende Gore-Chernomyrdin-verdrag in 2000. Lucratieve wapenverkoop, geostrategische overwegingen en conservatieve krachten in Rusland, hebben deze nieuwe pro-Iraanse politiek ondersteund.

Irans keuze is simpel: Rusland is een zeer interessante mogelijkheid om aan alle gewenste wapensystemen en technologie te komen. Na het internationale (westerse) wapenembargo in 1979 is Rusland een van de weinige topwapenproducenten die is overgebleven.

Khatami's bezoek aan Moskou bevestigde de toenadering tussen beide staten. Al in december 2000 had de Russische minister van defensie, maarschalk Igor Sergeev, een bezoek aan Teheran gebracht, waarbij vooral gesproken werd over mogelijke samenwerkingsverbanden op het gebied van de Iraanse luchtvaart, electronica en raketontwikkeling.

Sergeev en zijn Iraanse tegenpool spraken tevens over een tienjarig wapen- en technologieprogramma, waarvan de waarde op meer dan \$3

miljard wordt geschat. Tijdens het overleg werd al duidelijk dat Rusland geen boodschap had aan westerse/Amerikaanse belangen. Sergeev zei tijdens een openbare bijeenkomst:

Rusland heeft geen boodschap aan het Westen... Rusland zal haar eigen doelstellingen en ideologie volgen.

Tijdens het bezoek van Khatami werd dit nog eens herhaald door Poetin, waarbij met name de politiek-militair strategische verhoudingen in Centraal-Azië en het Midden-Oosten werden benadrukt. De Iraanse functionarissen brachten bezoeken aan een Russische raketfabriek, en besloten gezamenlijk tot de aankoop van de OSA en TOR-M1 SAM's: de laatste zijn vooral voor de verdediging tegen raketaanvallen.

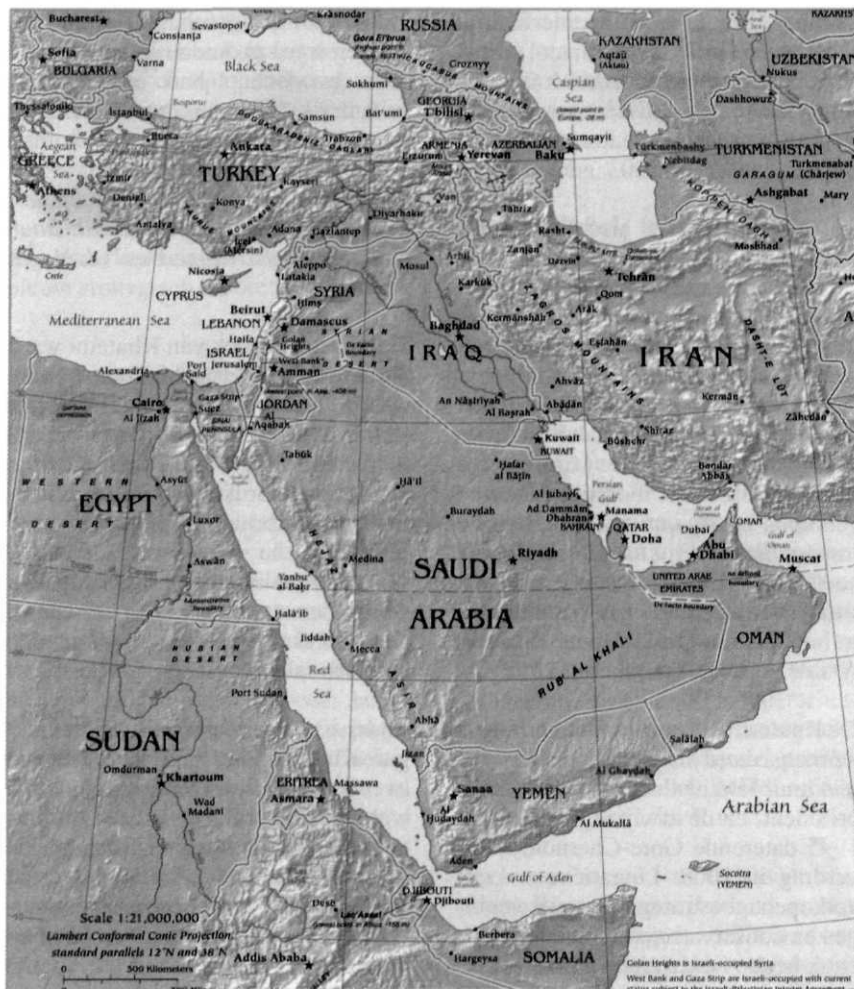
Tijdens een tour door St. Petersburg gaf Khatami aan dat mogelijk een tweede Russische kernreactor zou worden gekocht. Dit is zeer verontwaardigend, omdat Iran, na Rusland, de grootste gasvoorraden ter wereld heeft, zodat stroomopwekking goedkoper is via gas, dan via een nucleaire reactor.

De kosten van beide reactoren zijn geschat op \$1,8 miljard. Gezien de samenwerking tussen Rusland en Iran, het feit dat honderden Iraanse studenten nucleaire techniek studeren en meer dan vijfhonderd Russische

³In 1995, na langdurig overleg tussen de Amerikaanse vice-president Al Gore en de Russische premier Viktor Chernomyrdin werd nog afgesproken dat Rusland geen wapenleveranties aan Iran zou doorvoeren na 1999; dit blijkt echter niet te zijn geïmplementeerd; Larry James, 'Russia/US/Iran', *FAS News*, Federation of American Scientists, 23 november 2000, en 'Russia confirms intent to resume military-technical cooperation with Iran', *Interfax*, 23 november 2000.

⁴*Periscope Daily Defense News Capsules*, 'US-Powell Warns Russia and Iran', 20 maart 2001.

⁵Een Shahab-4 versie is al in het stadium van ontwikkeling, met een mogelijk bereik van 2000 km. Dit betekent dat doelen in Europa nu kunnen worden bereikt. De ICBM-versie, de Shahab-5, is tevens in ontwikkeling.

Rusland heeft in Iran een bondgenoot die, via haar olierevenuen, in staat is het militair-industriële complex (twee miljoen banen) in stand te houden. De financiële middelen kunnen daarna worden gebruikt voor de heropbouw van de strategische researchafdelingen, die nodig zijn voor een hernieuwde Russische machtspositie. Niet alleen Iran wordt hiervoor gebruikt, ook de Russische wapenverkoop aan India, China, Noord-Korea en mogelijkwerwijs Irak vallen hieronder.

Officieel is de Russische wapenexporteur, *Rosobornexport*, al aan het lobbyen bij alle voormalige Sovjetklanten, zoals Libië, Algerije en Syrië. Dit geeft duidelijk aan dat de oude geostrategische scheidslijnen tussen Oost en West nog steeds worden onderhouden. De onderhavige Russische optiek ten opzichte van het Midden-Oosten rijmt ook duidelijk met de Iraanse ideologie.

Al in 1997 verklaarden de toenmalige Iraanse minister van Buitenlandse Zaken, Ali Akbar Velayati, en de Russische minister Evgeny Primakov dat:

de Amerikaanse (militaire) aanwezigheid in de Perzische Golf totaal onacceptabel was.

De samenwerking tussen Rusland en Iran brengt de eerste niet alleen financieel gewin, maar betekent ook steun bij de strijd tegen het islamitisch fundamentalisme in de Centraal-Aziatische en Kaukasische republieken. Toch moet ook Rusland haar vrienden in de gaten houden.

Alexei Arbatov, de vice-voorzitter van het Russische *Duma Defense Committee*, heeft al gewaarschuwd dat de transfer van Russische technologie over een aantal jaar op de eigen militairen kan worden gericht:

Binnen tien tot vijftien jaar zal Russische technologie door islamitische extremisten worden gebruikt of op Iraanse, Algerijnse, Saudiëse en Egyptische raketten worden geplaatst gericht op Rusland.⁷

kerneleerden in Iran werkzaam zijn, is de mogelijkheid van een illegaal nucleair wapenprogramma niet ondenkbeeldig.⁶

Echter, internationale sancties, onder toezicht van de VN of IEA zijn tot op heden onmogelijk. Volgens de IAEA, het Internationale Atoom Energie Agentschap van de VN, houden Iran en Rusland zich volledig aan de internationale regels. Amerika doet hetzelfde in Noord-Korea (!), een van de andere zogenoemde 'schurkenstaten' op de lijst van Washington.

⁶ Scott Peterson, 'Russian nuclear know-how pours into Iran', *Christian Science Monitor*, June 21, 2002.

⁷ *Middle East Newsline* (14 maart 2001), www.menewline.com.

Russische militaire strategie en 'rogue states'

Er zijn twee redenen voor deze Russische strategische optie; het Russisch militair-industriële complex, onder bezielende leiding van de ministeries van Defensie, Industrie en Handel en het Russische Nucleaire Energie Agentschap Minatom, (om deze ouderwetse terminologie maar te gebruiken) is in financiële moeilijkheden; een strategische overeenkomst/relatie met Iran is van levensbelang. Ten tweede bestaat het oude Russische adagium van een groot-Russisch rijk en invloedssfeer nog steeds; de aanwezigheid van vs-troepen in Centraal-Azië wordt gezien als een doodsteek.

Westerse belangen bedreigd

De Amerikaans/westerse belangen in de regio worden echter eerder bedreigd. Iran heeft altijd de regionale hegemonie gezocht (onder de Sjah, Khomeini en daarna). Niet alleen werd het militaire apparaat opgebouwd om zich te verdedigen tegen Irak, de regionale expansie maakte ook integraal onderdeel uit van de militair-strategische ideologie van de islamitische republiek.

De mogelijkheid van een nucleair-bewapend Iran is onheilspellend. Niet alleen zou er sprake zijn van een totale omverwerping van de militair-strategische constellatie van het Midden-Oosten, de politiek-economische gevolgen zouden niet zijn te overzien. Verhoogde instabiliteit, een militaire preventieve actie van de Israëliërs en regionale conflicten, zouden de olieprijs direct omhoog stuwten.

Salliant gegeven hierbij is dat Iran en Rusland daarvan voordeel hebben. De aanwezigheid van een Iraanse kernmacht zou een bedreiging vormen voor alle westers-georiënteerde Arabische staten en de westerse militairen die in de Golf zijn gelegerd. Tevens kan de Straat van Hormuz simpel en effectief worden geblokkeerd vanuit Iran; een blokkade van de olietoevoer vanuit de Perzische Golf zou een gigantisch schokeffect teweeg brengen op de westerse markten.

Admiraal Thomas R. Wilson, directeur van de defensie-inlichtingendienst in de VS, zei al dat:

*Teheran met grote waarschijnlijkheid de Russische NBC-technologie zal exporteren naar militante islamitische regimes en terroristische groeperingen, van Algerije tot Soedan.*⁸

Opkomst van een oud kwaad

De rol van Irak is in de westerse media geportretteerd als de cruciale

factor van destabilisatie. Diverse keren heeft Irak bedreigd met opzegging van de VN-sancties (*Oil for Food*), wegens Amerikaans-Israëli-sche inmenging in de Iraakse binnenlandse politiek. Veelal liep dit uit op een patstelling, waarbij Irak na lang dralen weer in de pas ging lopen. Deze situatie is nu echter totaal veranderd.

De aanvaarding door Irak van het nieuwe sanctie-regime van de Veiligheidsraad heeft de dreiging van een Amerikaanse militaire operatie niet weggenomen. De militaire voorbereidingen voor een unilateraal optreden van de VS zijn al in volle gang. Steeds meer berichten uit de Golfregio spreken over het verplaatsen van diverse onderdelen van de Amerikaanse strijdkrachten, gelegerd in Saoedi-Arabië, naar buurstaten zoals Qatar, Bahrein en Koeweit.

De Amerikaanse media berichten ook steeds vaker over plannen voor een militaire actie, met als doel het verwijderen van Saddam Hussein als president van Irak. Arabische en Europese protesten schijnen geen effect te hebben op de rechtse krachten in Washington. De Amerikaanse en Britse regeringen stomen duidelijk af op een eindafrekening met het Iraakse regime.

Washington en Irak

Na de aanslagen van 11 september heeft de rechtervleugel in Washington de overhand gekregen bij het bepalen van de buitenlandse politiek. Hierbij gaat het niet alleen om conservatieve krachten binnen de Republikeinse partij van president George W. Bush, maar tevens om de rechtervleugel van de Democratische partij. Senator Lieberman, voormalig democratisch vice-presidentskandidaat van Al Gore, heeft al meerdere malen opgeroepen tot een hard militair optreden tegen het kwaad in Bagdad.

Lieberman steunt hiermee de toemende invloed van vice-president Cheney, minister van defensie Rumsfeld en de republikeinse leider in de Senaat.

Er bestaan al concrete plannen voor een grootschalige militaire operatie, met tussen de 70.000-250.000 Amerikaanse soldaten; een totale grondoorlog met als doel het verwijderen van Saddams regime. Volgens diverse analisten, waaronder Anthony Cordesmann van het *Center for Strategic and International Studies* in Washington, moet hierbij worden uitgegaan van een offensieve troepenmacht van meer dan 100.000 man. Het zal mogelijkwijs geen puur conventionele oorlog worden. Saddams overlevingsdrang zal hem zeer zeker dwingen tot het inzetten van alle beschikbare middelen, zoals chemische en biologische wapens.

Na de terroristische aanslagen is de Amerikaanse troepenmacht in de Golfregio al versterkt van 25.000 tot 80.000. De aanwezigheid van de Zesde Vloot, met voldoende aanvalskracht (vliegtuigen en kruisraketten) om een beslissend Amerikaans lucht-overwicht te bewerkstelligen, is verplaatst naar een meer strategische plek buiten de Golfregio. Dit om terroristische aanslagen vanuit Saoedi-Arabië, Jemen en Iran te voorkomen.

De Iraakse strijdmacht is veel kleiner dan in 1990. De meeste analisten gaan uit van een goedgeorganiseerde strijdmacht van rond de 380.000 soldaten, met de Republikeinse Garde als harde kern. Of een Afghanistan-scenario mogelijk is, is zeer twijfelachtig. De invloed en slagkracht van de Iraakse oppositie, inclusief Koerden en Shi'iten is miniem. Saddams veiligheidsapparaat is zeer effectief gebleken in het verwijderen van de oppositie.

⁸Thomas R. Wilson, Director Defense Intelligence Agency, 'Global Threats and Challenges through 2015', Statement for the Record, Select Committee on Intelligence, US Senate, 107th Congress, 1st Session, February 7, 2001; Cyril Widdershoven, 'Proliferatie na 11 september destabiliserend in Centraal-Azië' en 'Sudan volgende stap militaire acties tegen terrorisme een noodzaak', *Reformatoerisch Dagblad, Gemeenschappelijke Pers Dienst (GPD)*, 2001.

NBC-dreiging

In een onlangs gepubliceerd rapport van het Britse *International Institute for Strategic Studies* (IISS) werd weer duidelijk gemaakt waar de kracht en de dreiging van het Iraakse regime ligt. Saddam is nog steeds in staat tot een chemische en/of biologische aanval op haar buurstaten of westerse troepen. Volgens het IISS en het *Center for Strategic and International Studies* (CSIS) in Washington, beschikt het Iraakse leger nog steeds over ten minste twaalf middellange-afstandsraketten, die kunnen worden bewaard met NBC-bommen.

Volgens de VN, de VS en de NAVO beschikt Irak nog steeds over de chemische wapens, Tabun, mosterdgas, Sarin en VX. Dit waren de chemische wapens die de laatste VN-controleurs in 1998 hadden gevonden, waarna ze direct werden uitgewezen door Bagdad. Eind 1998 heeft Irak aan de VN doorgegeven nog steeds over 550-650 ton mosterdgas te beschikken. Veel deskundigen vermoeden dat het regi-

me de laatste jaren nog eens 220 ton heeft aangemaakt.⁹

Op hetzelfde moment gaf Bagdad toe over 2245 gallons hoogwaardig anthrax te beschikken. Voortgaande ontwikkeling van biologische wapensystemen zijn tevens bekend; het resultaat van dit onderzoek is echter geheel onduidelijk. Volgens Anthony Cordesmann van het CSIS moet niet worden uitgesloten dat Irak zeer snel, en relatief gemakkelijk, in staat zal zijn biologische wapens in te zetten.

De nucleaire mogelijkheid van het Iraakse apparaat staat ter discussie. Alle analisten zijn ervan overtuigd dat Irak binnen afzienbare tijd (anderhalf jaar) in staat is een eigen nucleair wapen te bouwen. Indien geholpen door derden, zoals Pakistan, Rusland of Noord-Korea, mogelijkwerwijs binnen een aantal maanden.¹⁰

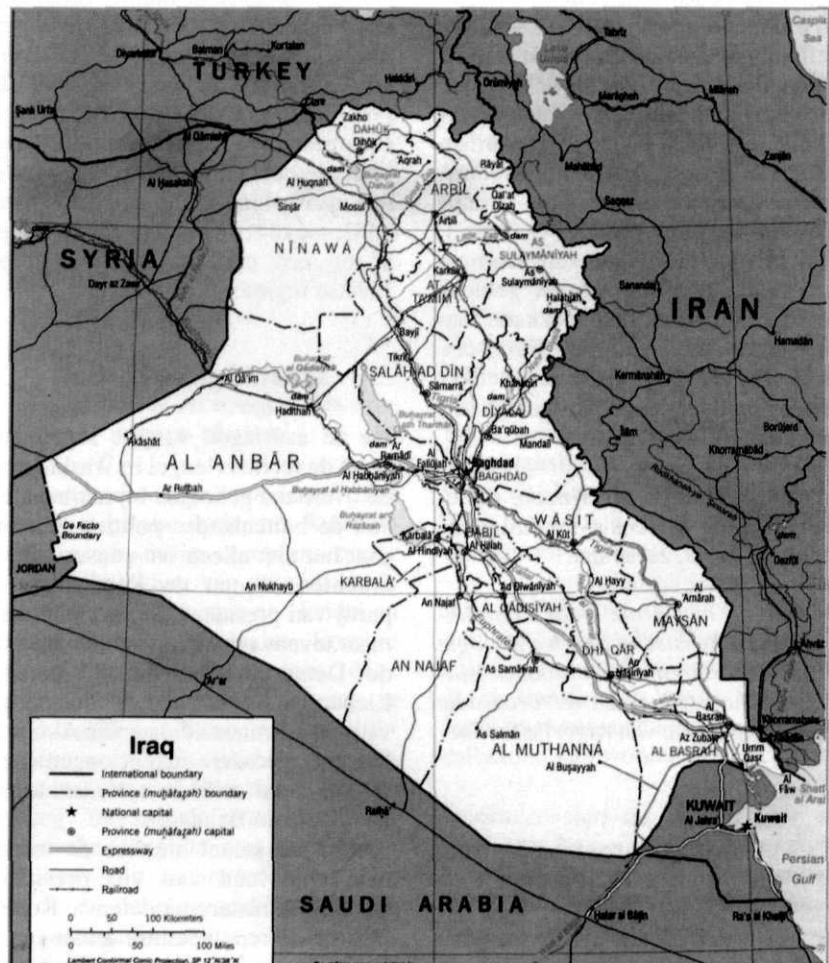
In een in mei 2002 uitgegeven rapport van de Amerikaanse Senaat¹¹ wordt al aangegeven dat Irak de VN-Veiligheidsraad en de VN-Special Commission¹² de laatst jaren heeft misleid, vooral over de mogelijke doorgang van diverse projecten. Geen uitslag werd gegeven over de voorraden biologische wapens, vloeibare raketbrandstof, granaten met mosterdgas en de R-400-bommen gevuld met biologische agenten.

In januari 1999 publiceerden de VN een rapport, waarin werd vermeld dat meer dan vijftig raketkoppen waren verdwenen, bedoeld voor biologische of chemische bewapening.¹³

In een rapport van *Carnegie Endowment* wordt duidelijk aangegeven dat Irak tussen 1980 en nu een grootschalig nucleair programma heeft uitgevoerd. In 1982 initieerde het regime

⁹US says Iraq would target troops, John J. Lumpkin, *AP Middle East*, July 16, 2002.

¹⁰Libië speelt ook een grote rol bij het Iraakse nucleaire programma. Volgens consultants van Middle East News Line, een onafhankelijk researchbureau van voormalige veiligheidsmensen (www.menewline.com) en het gerenomeerde *Jaffee Center for Strategic Studies* van de *University of Tel Aviv* (TAU) speelt het regime van Khadaffi een doorslaggevende rol bij de bewapening van Irak. 'The Jaffee Center for Strategic Studies, University of Tel-Aviv stated that Libya does not have the technical infrastructure for its ambitious medium-range and nuclear weapons programs. The center said in a report that the Libya has launched or revived strategic programs since the United Nations suspended sanctions on Libya in 1999. Given the improbable character of a Libyan nuclear project, it is possible that what lies behind observed nuclear-related activities is actually collaboration with Iraq, that is, that Libya has allowed Iraq to continue its own nuclear project in Libya in return for some of the product,' the report, authored by missile expert Yiftah Shapir, said. 'This would shortcut the development process but would entail the relocation of thousands of Iraqi engineers and scientists to Libya.' *Middle East Newsline* (www.menewline.com), Vol. 2, No. 37, week of September 30, 2002 en vorige wekelijkse bijdragen.

een nucleair programma, als antwoord op de vernietiging van de Osirak-kernreactor in 1981. Vanaf 1982 werd de nadruk gelegd op de productie van hoogwaardig uranium, bruikbaar in wapensystemen, door middel van electromagnetische isotopescheiding, gascentrifuges, chemische verrijkingssystemen, gasdiffusie en lasertechnologie.

Het Iraakse EMIS-programma werd niet ontdekt; zelfs de controleurs van de IAEA maakten er geen melding van. De gascentrifuge-verrijking van uranium werd pas later in het EMIS-programma opgenomen.

Rond 1991 had Irak de beschikking over een relatief geringe capaciteit om nucleair wapenmateriaal te maken; volgens bronnen rond de zes gram. Volgens de IAEA en anderen had Irak de mogelijkheid om niet meer dan zestig gram plutonium per jaar te maken; een atoombom is pas mogelijk rond de vijf à acht kilogram.

Toch was er sprake van een wapenprogramma, gefixeerd op de ontwikkeling van een implosie-type wapen, hoogwaardig verrijkt uranium tesa-men met *high-explosives*.

Volgens anderen, zoals luitenant-generaal Hussein Kamel (voormalig Iraaks minister van Industrie en Militaire Industrialisatie), in een verklaring aan UNSCOM, was er een tweede wapenproductie-programma, met behulp van nucleair materiaal uit onderzoeksreactoren. Dit project had in april 1991 moeten zijn afgerond, maar werd uiteindelijk stopgezet door het militair ingrijpen van de geallieerden in de Golfoorlog.

¹¹ Weapons of Mass Destruction, UN confronts significant challenges in implementing sanctions against Irak, GAO-02-625, May 2002.

¹² VN Special Commission, voorloper van de United Nations Monitoring, Verification and Inspection Commission, in het leven geroepen in december 1999.

¹³ In 1996 (september) werd een lading van 300 Zwitserse onderdelen voor nucleaire centrifuges onderschept in Jordanië, bestemd voor Irak. In 1995 werden al 115 Russische gyroscopen onderschept in Jordanië.

Volgens de IAEA (1996) werd de gehele industriële infrastructuur, noodzakelijk voor de productie van een nucleair wapensysteem, na de Golfoorlog vernietigd. Toch moesten de IAEA, UNSCOM en anderen toegeven dat de kennis en ervaring die de Iraakse geleerden en ingenieurs hadden opgedaan, niet ongedaan kon worden gemaakt. Dit betekende een directe *human intelligence* infrastructuur, waarop een hervatting van een nucleair programma door Irak kon worden gebaseerd. Het groeiend aantal berichten uit de regio, Jordanië, Syrië, Rusland en Israël over mogelijke Iraakse wapentransacties en geheime onderzoeksinstituten, zijn ondoorzichtig maar zeer verontrustend.

Conventionele dreiging

Niet alleen de onconventionele bewapening van Irak baart zorgen. Duitse, Britse en Israëlische bronnen maken veelvuldig melding van grootschalige wapenaankopen door Irak via derde landen. Agelopen juli bleek dat Irak, met behulp van Syrië, in Oost-Europa orders plaatst. Hierbij gaat het vooral om T-55 motoren, onderdelen voor T-72 (Bulgarije en Wit-Rusland), militaire trucks in Rusland, anti-vliegtuigkanonnen in Tsjechië, tachtig motoren voor Mig-29s in de Oekraïne en radarapparatuur.¹⁴

Voormalig Joegoslavië heeft ook een rol gespeeld. De laatste maanden zijn grote partijen geavanceerd militair materiaal via de Joegoslavische route verscheept naar Irak.¹⁵

Tijdens de laatste ontmoeting tussen president Bush en de Saoedische minister van Buitenlandse Zaken, kroonprins Abdullah, werd weer duidelijk dat de Saoedi's geen steun zullen verlenen aan acties tegen Irak. Egypte, Jordanië en Oman hebben zich ook negatief uitgelaten.

Technologische ontwikkelingen en de daadkracht van president Bush maken het, in het huidige internationale politieke klimaat, echter mogelijk unilate-

raal op te treden. Saddams optreden van de laatste tijd gooit alleen maar meer olie op het vuur. De anti-westerse acties, zoals de olieboycot in april-meï jongstleden, het ondersteunen van de Palestijnse *intifadah* en de groeiende samenwerking met reactionaire krachten in Iran, Syrië en Libië, maken het voor Bush en aanhang meer en meer noodzakelijk op te treden.

Nieuwe NBC-programma's in Iran, Syrië en Pakistan hebben al geleid tot vs-sancties tegen China, Armenië en mogelijk staten van het CIS.

Iraks NBC-programma bestaat nog steeds en is in heropbouw. Wachten zal het risico voor de westerse troepen alleen verhogen. Men moet niet denken dat een Arabisch land een vinger zal uitsteken om Saddam uit de weg te ruimen. De Arabische publieke opinie is pro-Irak, waarbij groeiende economische contacten met het bewind in Bagdad de zogenaamde pro-westerse staten, zoals Egypte, Saoedi-Arabië en Jordanië, geen windeieren leggen.

Dit echter zal negatieve repercussies hebben voor een hernieuwd Arabisch-westers front tegen Irak (en Iran). De huidige binnenlandse en regionale politiek-economische situatie laat geen verdere toenadering meer toe tussen het merendeel van de Arabische staten en de vs.

Binnenlandse spanningen, economische problemen, verslechtering van

¹⁴ Syria buys arms for Iraq in Eastern Europe, Zeev Schiff, Haaretz, July 15, 2002, Syria helping Iraq breaking UN arms embargo, Steve Weizman, AP World Politics, July 16, 2002.

¹⁵ Bosnian Serb president says Bosnian firm's illegal deals with Iraq began in 1999, Associated Press, November 6, 2002; Britain's foreign secretary meets top officials over arms trade with Iraq, Liberia, Associated Press, November 6, 2002; Interior minister says Yugoslav army was aware of Iraq arms trade, Associated Press, November 4, 2002; Yugoslav military official says Serb arms dealer helping Iraq with air defenses, Associated Press, October 22, 2002; 2 Yugoslav Aides Are Fired for Sales of Fighter-Jet Parts to Iraq, New York Times, October 23, 2002.

het binnenlands product per capita (per hoofd van de bevolking) hebben de druk op Arabische regimes verhoogd. Een pro-Amerikaanse politiek, zeker met inachtneming van de Israëliisch-Palestijnse kwestie, zou direct een verdere destabilisatie van de Golfregio veroorzaken, waarbij bijvoorbeeld Egypte en Jordanië zouden worden meegezogen.

Amerika alleen?

Gelet op de hiervoor genoemde ontwikkelingen zijn unilaterale acties in het huidige klimaat dan ook de enige reële mogelijkheid. De oplopende spanningen tussen Israël en de Arabische wereld, de groeiende onwil en anti-westerse sentimenten in Egypte, Jordanië, Saoedi-Arabië en Iran, geven rechts-conservatieve krachten in Washington meer speelruimte.

De groeiende economische en politieke samenwerking tussen de Arabische wereld, Iran en Irak zijn ook een bron

van zorg. Ondertussen varen Rusland, Frankrijk en China wel bij hun meer pro-Iraakse koers. Economisch gewin (Irak heeft voor meer dan \$12 miljard wapenschuld aan Rusland) en invloed gaan weer voor rationele overwegingen met betrekking tot internationaal recht, mensenrechten en veiligheid.

De enige zogenaamde frontlijnstaten die daadwerkelijk een aandeel zullen hebben in de Amerikaanse acties zijn Turkije, Koeweit en Bahrein. De laatste is de officiële thuishaven van de Amerikaanse Zesde Vloot. Iran zal niet oogluikend blijven toekijken. Reactionaire krachten in Iran en de Arabische wereld zullen de instabiliteit van de heersende regimes zeker versterken.

Een mogelijke Iraakse aanval op Israël zal de regio doen ontploffen. Indien geïmplementeerd zal de Amerikaanse actie snel en effectief moeten zijn, zonder Saddam in staat te stellen tegenmaatregelen te nemen, zoals een raketaanval op Tel Aviv. Israëls reac-

tionaire maar nog steeds militair effectieve regeringscoalitie zal hard terugslaan. De Arabische wereld zal dan unaniem de kant van Saddam kiezen. Dit moet met alle middelen worden voorkomen. De toenemende samenwerking tussen de vs en Rusland is een opsteker voor Bush. Poetin heeft westerse financiers nodig voor de economische stabiliteit van Rusland. Een terughoudende internationale Russische politiek ten opzichte van Irak zal Bush op de lange termijn in de kaart spelen.

De tweede fase in de Bush-Saddam-confrontatie zal in 2003 ten uitvoer worden gebracht. Militair gezien noodzakelijk en uitvoerbaar; de gevaren zullen echter liggen na een militaire overwinning op Saddam Hussein. Irak is belangrijk in de regio, vergroting van de instabiliteit door binnenlandse politieke twisten en regionale inmenging is het laatste wat men wil. Het beëindigen van het 'gevaar Saddam' betekent echter nog geen stabiel Midden-Oosten.